

המבנה הסמנטי של המונחים המשפטיים בעברית البناء الدلالي للمصطلحات القانونية في اللغة العبرية

The semantic structure of the legal terms in Hebrew

الباحثة: مريم ستار عباس(*)

Mariam Sattar Abbas

maryamsatar70@gmail.com

أ.م.د. سعد عبد السادة صباح

Assist. Prof. Saad Abdulsada Sabah

saadabdsadaa74@colang.uobaghdad.edu.iq

المستخلص

تناولنا في هذه الدراسة موضوع البناء الدلالي للمصطلحات القانونية في اللغة العبرية. في البداية قمنا بتعريف علم الدلالة وهو العلم الذي يتعامل مع ما يهمننا في التفسير والتفسير، ويتعامل مع القضايا والقضايا الدلالية ويتضمن كل رمز يؤدي إلى المعنى، سواء كان الرمز لغويًا أو غير لغوي. تعتبر الدلالة أهم فرع من فروع علم اللغة ويقصد بها التعبير على ما في روح المتحدث. وتهدف جميع الجوانب اللغوية الأخرى إلى جعل المعنى واضحًا وسهلاً. تشارك جميع فروع اللغة في علم الدلالات ولا يمكن فصلها عن هذا العلم. بحيث يساهم كل فرع منه بدوره في الدلالات في مجال نشاطه، وتحدثنا أيضًا عن العلاقات الدلالية للمصطلحات القانونية مثل الترادف، والتناقض، والتخصيص. وتناولنا موضوعات الاستعارة والكناية، والبوليسيميا والهوميونيميا والهوميونيميا والهوميونيميا.

وأخيراً تحدثنا عن المجال الدلالي وهو مجموعة كلمات لها قاسم مشترك. ترتبط جميع الكلمات في مجال دلالي معين بطريقة ما بمعنى الموضوع العام لهذا المجال. في الوقت نفسه، لكل كلمة معناها الفريد.

كلمات مفاتيح: علاقات دلالية، مصطلحات، قانونية، ترادف، تناقض، تخصيص، استعارة، الكناية، بوليسيميا، هومونيميا، هوموفونيا، هوموغرافيا.

Abstract

In this study we dealt with the topic of the semantic structure of the legal terms in the Hebrew language. At the beginning we defined semantics which is the science that deals with what we are interested in explanation and interpretation, and deals with semantic issues and includes every symbol that leads to meaning, whether the symbol is linguistic or non-linguistic. Semantics is considered the most important branch of linguistics. Language is the subject of linguistics and is meant to express) or signify (what is in the soul of its speaker. All other linguistic aspects are aimed at making the meaning clear and easy - Understand format. All branches of language participate in semantics and cannot be separated from science. Semantics, each branch of which contributes in turn to semantics within its field of activity, we also talked about the semantic relations of the legal terms such as synonyms, antinomy, association. And we dealt with the topic of semantic copy relations of the legal terms and the types of copies such as metaphor, metonymy, polysemy, homonymy, homophony, homography. And finally we talked about the semantic field which is a group of words that have a common denominator. All words in a particular semantic field are related in some way to the meaning of the general topic of that field. At the same time, each word has its own unique meaning.

Keywords: semantic relations, terminology, legal, synonym, contradiction, specification, metaphor, metonymy, polysemia, homonymia, homophonia, homographia.

הקדמה

ממחקר הזה טיפלנו בנושא המבנה הסמנטי של המונחים המשפטיים בשפה העברית. בהתחלה הגדרנו את הסמנטיקה שהיא המדע העוסק במה שעניינו הסבר ופרשנות, ועוסק בנושאים וסוגיות סמנטיות וכולל כל מכל המוביל למשמעות, בין אם הסמל לשון ני או לא לשוני. הסמנטיקה נחשבת לענף החשוב ביותר של הבלשנות. השפה היא נושא הבלשנות ונועדה לבטא (או לסמן) את מה שיש בנשמתו של הדובר שלה. כל שאר ההיבטים הלשוניים מכוונים להבהיר את המשמעות בצורה ברורה וקלה. - להבין וורמט. כל ענפי השפה משתתפים בסמנטיקה קה ואינם ניתנים להפרדה מהמדע. סמנטיקה ככל ענף שלה תורם בתורו לסמנטיקה במסגרת תחום עיסוקה, גם דיברנו על היחסים הסמנטיים של המונחים המשפטיים כגון נגדפות, האנטינומיה, ההתייחדות. ועס' קנו בנושא יחסי מעתק סמנטי של המונחים המשפטיים וסוגי המעצקים כגון מטפורה, טונומיה, פוליסמיה, הומונימיה, הומופון ניה, הומוגרפיה. ובסוף דיברנו על השדה הסמנטי שהוא קבוצה של מילים שיש להן מכנה משותף. כל המילים בשדה סמנטי מסוים קשורות בצורה כלשהי למשמעות של הנושא הכללי של אותו שדה. יחד עם זאת, לכל מילה יש משמעות הייחודית לה.

1. סמנטיקה, הגדרה ומבט כללי

סמנטיקה היא המדע העוסק במה שעניינו

הסבר ופרשנות, ועוסק בנושאים וסוגיות סמנטיות וכולל כל סמל המוביל למשמעות, בין אם הסמל לשוני או לא לשוני (כגון תנועות, סימנים, גופים, תמונות, צבעים, צלילים לא לשוניים וסמלים אחרים שזה מוביל לאינדקציה בתקשורת חברתית. הסמנטיקה נחשבת לענף החשוב ביותר של הבלשנות. השפה היא נושא הבלשנות ונועדה לבטא (או לסמן) את מה שיש בנשמתו של הדובר שלה. כל שאר ההיבטים הלשוניים מכוונים להבהיר את המשמעות בצורה ברורה וקלה. - להבין פורמט. כל ענפי השפה משתתפים בסמנטיקה ואינם ניתנים להפרדה מהמדע. סמנטיקה שכל ענף שלה תורם בתורו לסמנטיקה במסגרת תחום עיסוקה (محمود عكاشه 2011: 9).

סמנטיקה היא מדע בעל ערך לשוני כל עוד הוא מסווג משמעויות לפי כרונולוגיה לטובת הלקסיקולוגיה ומקודד את חוקי השינוי הסמנטי לטובת אטימולוגיה, אבל היא גם נופלת בתחום הפסיכולוגיה הניסויית במידה שהיא שואבת חוקים אלה מטבעה של הנפש וכותבת היסטוריה של רעיונות - משמעויות הן רעיונות. (ديرك جيرارتس: 32 2012).

הסמנטיות פועלי קיים במקום ופועלי קיום בבעלות, לא נכנסו למיון, הפעלים השייכים לקבוצות אלה מופיעים במיון פעמיים תחת שתי קבוצות סמנטיות שונות: קיום ומקום או קיום ובעלות, מאחר

שכמותם יש פעלים נוספים הניתנים לשייך לשתי קבוצות סמנטיות שונות. כלומר ישנם פעלים נוספים שבהגדרתם ניתן להבחין במימוש של שתי פרופוזיציות שת השילובים בין הקבוצות הסמנטיות מגוונים: מקום ותואר, מקום ובעלות מופשטת ועוד. כמו כן, קבוצת הפעלים שהם אוסף של פעולות לא מופיעה במיון, מכיוון שפעלים אלה מוינו לאחת מהקבוצות הסמנטיות על פי תוצאתם האחרונה (כפי שמוינו כלל הפעלים). (עופרי מישוב: 2010: 35).

סמנטיקה היא המונח הטכני המשמש להתייחס לחקר המשמעות, ומכיוון שמשמעות היא חלק מהשפה, הסמנטיקה היא חלק מהבלשנות. למרבה הצער, «משמעות» מכסה מגוון רחב של היבטים של השפה, ואין הסכמה כללית לגבי מהות המשמעות, אילו היבטים שלה ניתן לכלול כהלכה בסמנטיקה, או האופן שבו יש לתאר אותה. ספר קטן זה ינסה להראות אילו נושאים נכללים בסמנטיקה וחלק מהדרכים שבהן טופלו או ניתן היה להתמודד איתם, אך בהתחשב באופי הנושא ומגוון הדעות עליו, אין לקוות שיהיה כך. זה יותר מסתם סקר היכרות. זה יותר מסתם סקר היכרות. (Palmer Robert Frank: 1981: 1).

סמנטיקה היא המערכת העוסקת במשמעות של מילים, ביטויים ומשפטים בודדים. הידע שלנו בסמנטיקה אומר לנו, בין היתר, שהליכה, דילוג וריצה הן מילים הקשורות במשמעותן, שלגדול ולקטן יש משמעויות הפוכות, ושאריות גבוה מאינן

לא יכול להיות נכון בו זמנית כשאין גבוה יותר. אריק, אם אין וואריק מתייחסים לאותן ישויות בשני המשפטים. James E. McAllister Jan, Miller: 2013: 7) (השפה, כמו אורגניזם חי, נתונה לשינויים מבחינת ביטויים וסמנטיקה. מסיבות שונות, וביטויים מרובים, באשר לחיפוש אחר התפתחות סמנטית, זהו אחד הנושאים החשובים בסמנטיקה, ויש לו קשר למטאפורה ולסיבות אחרות. (فاتح محمد 2019: 54).

הוא נקרא בכמה שמות בשפה האנגלית, המפורסם שבהם הוא כיום המילה סמנטיקה. באשר לשפה הערבית, חלקם קוראים לה סמנטיקה.. והיא נקבעת על ידי פתיחת המסמן ושבירתו. חלקם קוראים לזה מדע המשמעות (אך היזהרו מלהשתמש בצורת הרבים ולומר: מדע המשמעויות כי האחרון הוא ענף של רטוריקה), וחלקם קוראים לזה שם המדע ולוקחים מהאנגלית. או מילה צרפתית. הגנרל חלקם מגדירים זאת כחקר המשמעות, או המדע החוקר משמעות, או אותו ענף בבלשנות העוסק בתורת המשמעות, או אותו ענף שחוקר את התנאים שחייבים להתקיים בסמל כדי שיוכל להיות מסוגלים להעביר משמעות. נושא ההגדרה האחרונה גוררת שנושא הסמנטיקה הוא כל דבר או כל דבר המשמשים כסימן או סמל. סימנים או סמלים אלו עשויים להיות שלטים על הכביש, הם עשויים להיות אות יד או הנהון ראש, והם עשויים להיות מילים ומשפטים. במילים אחרות, הם עשויים

להיות סימנים או סמלים שאינם לשוניים הנושאים כלומר, בדיוק כפי שהם עשויים להיות סימנים או סמלים לשוניים. (مختار ۱۹۹۸: ۱۱)

התפתחות סמנטית היא אחד מההיבטים של ההתפתחות הלשונית הכללית, ותחומה הוא שינוי האמירות למשמעויותיהן, מכיוון שאמירות קשורות למשמעותן בתוך מערכת יחסים הדדית, ולכן מתרחשת התפתחות סמנטית, בכל פעם שמתרחש שינוי בקשר זה, וכן מאחר והמשמעויות של מילים אינן מתיישבות במצב ובמיקום קבוע, ולכן הן בשינוי מתמשך שאינו מפסיק משמעויותיה משתנות מעידן אחד לאחר. ההתפתחות הסמנטית בשפה עוברת שלבים עד שהיא מגיעה ליציבות של המילים והמבנים בנוסחה חדשה השונה ממצבם הראשון, שהוא ההתפתחות הפוקדת את המילים והמבנים לאורך ההיסטוריה הארוכה שלהם, מה שמוביל כתוצאה מכך להסרת הקונוטציות הישנות שלהם והוספת קונוטציות חדשות להן... וזה קורה כתוצאה משינוי המשמעות ממצב אחד למשנהו שונה מהראשון, והיא בוחנת את הסיבות, הביטויים וההשלכות של אותו שינוי, או «זהו השינוי של מילים למשמעויות שלהן». סמנטיקה השפה בהופעתה היא צלילים המבטאים משמעויות, ולכן מהות המחקר הלשוני מבוססת על חקר הקשר בין שני מרכיבי האמירה והמשמעות, כי כל דובר או מאזין סובב במסלול האמירות ומשמעויותיהן, וזהו מהות המחקר הסמנטי והסמנטיקה -

כפי שיבוא - ושהמושג סמנטיקה כמעט גובר על המונח המשמעות בלימודי הבלשנות המודרניים, אבל הדומיננטיות שלו לא אומרת שהוא מעיד יותר מהמשמעות של מה שנקבע עבורו, אם כי הסמנטיקה בעידן המודרני יש משמעות רחבה יותר בהשוואה למשמעות בלימודי הבלשנות המסורתיים - אם נגביל את האינדיקציה למחקרים בלשניים - אבל העניין בסמנטיקה של מילים בלימודי לשון קדומים גם לא הוגבל לענף אחד של המורשת, אשר הוא המחקר הלשוני, אך כמעט כלל את כל מדעי המשפט, התיאולוגיה, היסודות, הרטוריקה והביקורת, כפי שניתן לראות במדע הסמנטיקה העוסק באי-התמחות. (فاتح محمد ۲۷ ۲۸: ۲۰۱۲).

יחידה סמנטית בלשנים מודרניים שונים בהגדרת היחידה הסמנטית, ובמונח המדעי הם חלים עליה. חלקם קראו לזה המונח יחידה סמנטית, וזה המונח שבחרנו בתרגום שלו לערבית ככותרת לפרק זה. כמה מהם קראו לזה המונח Sememe, מונח שנכנס לבלשנות לראשונה ב-1908 על ידי הבלשן השוודי אדולף נורין ונכנס לבלשנות האמריקאית על ידי בלומפילד ב-1926. השקפות לשוניות שונות בהגדרת היחידה הסמנטית. כמה מהם הוא אמר את זה: יחידת המשמעות הקטנה ביותר. חלקם אמרו שזהו: אוסף של מאפיינים מבחינים, וחלקם אמרו שזהו: כל הרחבה של דיבור המשקפת הבדל סמנטי. ואם חלקם ראו ביחידה הסמנטית טקסט, אז מה שנידה

הזכירה לגבי קיומן של מספר רבדים של יחידה זו היא הבחירה שלנו, ומה שאנחנו מרוצים ממנו כאן לפי מה שאמרה נידה, ניתן לדבר על כל הרחבה של דיבור מרמת המורפמה - או אפילו מתחת לרמה זו - לכל הדיבור המדובר משני היבטים: או כיחידה מילונית או כיחידה סמנטית. כאשר ההתמקדות היא בנוסחה ספציפית, מדברים על יחידה מילונית, אך כאשר ההתמקדות היא במשמעות של נוסחה זו, ניתן להשתמש במה שנקרא יחידה סמנטית. נידה חילקה את היחידה הסמנטית לארבעה חלקים עיקריים:

1- המילה היחידה.

2- גדול משלם (קומפוזיציה).

3- הוא פחות מהמילה (מורפמה מתמשכת).

4- פחות ממורפמה (צליל יחיד). (احمد مختار 32:31 1998)

הסימנטיקה המילונית מייצגת את אחדות המשמעות, ואת ההוכחה לקשר בין המילה (המסמן) לזו הנקראת על ידה (המסומן). (خميس عبدالله 2: 2013). החיפוש אחר הסימנטיקה הסימן בטקסט הוא אחת האסטרטגיות של השיח הביקורתי בהתמודדות עם ההישג היצירתי. (محمد سلام 2016: 614).

2. היחסים הסמנטיים של המונחים המשפטיים

מבחן זה בודק את הגורם הידוע כ"שטף אסוציאטיבי" - הנבדק מתבקש לכתוב מילים רבות ככל האפשר שדומות

במשמעותן למילה נתונה (יחס דמיון) או מילים הפוכות יחס ניגוד). (ברוך נבו 609: 1997) מגדיר את יחסי האופוזיציה במסגרת הצירוף הבינארי בטרמינולוגיה של יחסים סמנטיים יציבים. הדקונסטרוקציה, לעומתו, מערערת על אותה טענה ליציבות. לשיטתה, יציבות היחסים הסמנטיים במסגרת הצירוף הבינארי אינה אלא אשליה ושגגה כאחת: אין משמעות מוצקה אחת במסגרת הצירוף הבינארי ומחוצה לו, והיחסים הסמנטיים נתונים במצב צבירה נוזלי, נטול יציבות לנצח. מה שנחשב ככזה הוא, לאמיתו של דבר, משהו אחר, ודווקא האחר הוא, לאמיתו של דבר, כזה. מערכת החוקיות הערכית המאומצת ומטופחת על-ידי הטקסט חוזרת, מוזמת ומנופצת על-ידי הטקסט עצמו. (יאיר מזור: 20: 1998) יצרני המילונים האידיומטים יצאו מהיחסים הסמנטיים שיצר מדע ההיגיון בחקירותיו ובמחקריו כדי לשלוט בסמנטיקה של מונחים, ולהבהיר את היחס בין המשמעות הלשונית למשמעות האידיומטית ויחסי המונחים זה לזה. להדוף אשליה שעולה על הקורא של אותם מילונים, כך שהמשמעויות של אותם מונחים ויחסייהם הסמנטיים אינם ברורים, שלעתים מתלכדים, וגורמים לסוג של עמימות וחשדנות. (محمد ذنون: 140: 139) 2013) תורת השדות הסמנטיים עוסקת בזיהוי הקשרים הסמנטיים בין אמירות בתוך השדה הסמנטי. כי משמעות המילה היא תוצאה של יחסה עם מילים אחרות בתחום המילוני, או שהיא מקומה במערכת

היחסים המקשרת אותה למילים אחרות (בחומר הלשוני). חלקן נוקטות בגישה רציונלית שמשחזר את היחס לנפש ומסקנה הגיונית, כמו יחס ההתנגדות, והיחס של החלק למכלול. (بدر بن عائذ: ٢٨١: ٢٠١٧).

٢, ١ הנרדפות

הבהרת מהותה של תופעת המילים הנרדפת מיועדת בעיקר לפיתוח המודעות לדקויותיה של הלשון ולהשגת דיוק בהבעה. נדגיש כי מילים נרדפות אינן זהות, אלא בעלות דמיון בדרגות שונות. הוראתן של מילים נרדפות נועדה לפתח את רגישותם של הלומדים למילה ולמושג המדויק שכל אחת (אריה ווהל ٤٧: ٢٠٠٢) יחסי נרדפות הצירוף מילים נרדפות מוכר לכם בוודאי; המונח נרדפות הוא שמו העברי של יחס המשמעות המכונה סיננימיה. נרדפות פירושה מצב שבו למסומן אחד יש כמה מסמנים, כלומר אותה משמעות מסומנת בשפה על ידי שתי מילים או יותר. מצב זה עומד בניגוד לעיקרון החסכני, שלפיו המערכת הלשונית מעמידה מסמן כנגד כל מסומן. יש המגדירים את הנרדפות כחפיפה מוחלטת בין שתי מילים, כך שאפשר להמירן זו בזו בכל הקשר. אך אם נגדיר נרדפות באופן כזה, אזי כמעט שלא יהיה לה קיום בלשון, ונתקשה למצוא לה דוגמות משכנעות; דוגמה אחת בעברית היא הצמד פה-כאן. בלשנים רבים סוברים כי השפה הטבעית אינה סובלת בדרך כלל את השימוש במילים שונות לציון אותה משמעות בדיוק.

אולם אפשר להבחין בין נרדפות מלאה המוגדרת, כאמור, כמצב שבו שתי מילים זהות וניתנות להמרה זו בזו בכל ההקשרים לבין נרדפות חלקית. נרדפות חלקית היא מצב של חפיפה ניכרת, אם כי לא מלאה, בין משמעויותיהן של מילים שונות. תופעה זו רווחת בכל השפות הטבעיות. בעברית, למשל, אדמה וקרקע הן מילים נרדפות. (לבנת ١٤٩: ٢٠١٤).

מילים נרדפות (סיננימים) הן מילים שיש להן מספר ניכר של תכונות סמאנטיות (משמעותיות) משותפות, כלומר שיש ביניהן חפיפה חלקית של המשמעים. אין, בדרך כלל, שתי מילים שמשמען זהה לגמרי, זאת אומרת שכל התכונות הסמאנטיות הכלולות באחת ישנן גם בשנייה (א. ٤). יש שהתכונות המשותפות מרובות, ואז אפשר להמיר מלה אחת בחברתה, בלי שיפגע הדבר בהבנת הפסוק (המשפט) כולו. בכל זאת נרגיש בהרבה מקרים, שבהקשר מסוים מתאימה דווקא המלה האחת ולא האחרת. בייחוד היא הדבר כך כאשר התכונות הבלתי משותפות הן מרובות. לפעמים קשה להגדיר במה שונה משמעות מלה אחת ממשמעות מלה אחרת, אך הרגש הנלווה, (נחמה ליבוביץ ٤٢. ١٩٩٠)

אם נפנה למודרניסטים, נמצא את אותה מחלוקת ביניהם שהתרחשה בין הדוברים, אם כי הפעם אנו מוצאים ניסיונות כנים של מי שהוכיחו את המילה הנרדפת להגדיר אותה, לחלק אותה ולהבהיר אותה לחלוטין. (احمد مختار ١٩٩٨: ٢٢٠)

דוגמאות

1-משפט = חוק \ נרדפות חלקית
משפט- רשות חוקית: לו משפט הבכרה
(דברים כא, 17) (אבן שושן, 1979, 1053).

חוק -הוראה הקובעת מה מותר ומה
אסור, דין שהוא חובה על הפול: וישם אותה
יוסף לחק עד היום הזה (בראשית מז, 26)
(אבן שושן, 1979, 824).

2-עורך דין = פרקליט \ נרדפות חלקית
עורך דין- מוסמך למשפטים, פרקליט,
עוסק בייעוץ משפטי וטוען בשם בעל הדין
לפני השופט (אבן שושן, 1979, 1896).
פרקליט- עורך דין, סגור: (שבת לב);
החשוד סירב להשיב לשאלות החוקרים עד
שיפגוש את הפרקליט (אבן שושן, 1979, 2170).

3-עברה = פשע \ נרדפות חלקית
עברה - היא: חטא, מעשיו של מי שעובר
על מצוא. (אבן שושן, 1979, 1860).
פשע- עברה חמורה, עברה פלילית:
התברר כי העצור חשוד בשורה של פשעים
(אבן שושן, 1979, 2179).

4-נאשם = נתבע \ נרדפות חלקית
נאשם - נחשב לאשם, נתבע לדין על
עוון: הנהגת נאשמת בנסיעה באור אדום
(אבן שושן, 1979, 1603).
נתבע- נדרש בתוקף לעשות דבר,
מתבקש: נתבעין לעגל ונותנין (ירושלמי
שקלים מה, ג); בשעה שהלווה נתבע ואין
לו לשלם (אבן שושן, 1979, 1740).

הנרדפות היא תופעה המנוגדת לעיקרון
בלשני חשוב, עקרון החסכנות. מדוע אפוא
היא מתקיימת בשפה? מהם מקורותיה של
תופעה זו? בסעיף הנוכחי נציג כמה מקורות
לתופעת הנרדפות שיש להם חשיבות מיוחדת
בעברית. מצב של נרדפות בשפה כלשהי הוא
במקרים רבים תוצאה של ההיסטוריה שלה.
מילים בעלות משמעויות זהות חודרות אל
השימוש הלשוני בתקופות שונות; בכל
תקופה משתמשים הדוברים במילה שונה,
אולם ברבות הימים מצטברות מילים אחדות
לציון אותה משמעות. כך נוצר בסופו של
דבר מצב של נרדפות סינכרונית. באוצר
המילים העברי יש מילים נרדפות עקב זימון
של מילים משני מקורות עיקריים: העברית
המקראית והעברית של המשנה (לשון
חכמים, או לשון חז"ל). לחלק מן המילים
משני המקורות הללו הייתה משמעות זהה (או
דומה מאוד). בסוף המאה ה-19, משהחלו
שוב להשתמש בעברית כשפת דיבור, נלקחו
המילים משני מקורות אלה, וכך נוצרו זוגות
רבים של נרדפים. הבלשן אבא בנדויד מצא
כי בדרך זו נוצרו בעברית כ-700 זוגות של
נרדפים. (לבנת 100: 2014).

אל-גורגאני מגדיר את הנרדפת כך:
«זה האיחוד במושג, ונאמר שזה רצף של
מילים המזמרות את הגינוי של דבר אחד
מתוך שיקול אחד. שתי משמעויות נקראות,
האחת: איחוד באמיתות, וה« שנית: איחוד
במושג, ומי שמסתכל על הראשון מבדיל
ביניהם, ומי שמתבונן בשני הוא לא הבדיל
ביניהם. (شرارة يوسف 486: 2022)

זכאי = חפות מפשע \ נרדפות חלקית
זכאי - נקי מאשמה לפי פסק הדין
(ההפך: חייב): שניים אומרים זכאי ואחד
אומר חייב זכאי (סנהדרין ג, ו); פל אדם
בְּחֻזְקַת זְכָאֵי פֶל עוֹד לֹא הוֹכַחָה אִשְׁמַתּוֹ (אבן
שושן, 1979, 670).

חף מפשע - מי שלא ביצע עבירה
פלילית. (רוביק רוזנטל, 2005, 367).

זָוֶן = עָוֶן \ נרדפות חלקית
זָוֶן - עבירה שהיא קלה מפשע וחמורה
מחטא (אבן שושן, 1979, 1885).

עָוֶל - הפרת חוק, מעשה שלא בצדק
(אבן שושן, 1979, 1887).

זָוֶן = עבריינין \ נרדפות חלקית
זָוֶן - עובר עברה חמורה, חוטא: בנים
גידלתי ורוממתי והם פשעו בי (ישעיה א
12); וסלחתי לכל עוונותיהם אשר חטאו לי
ואשר פשעו בי (ירמיה לג א); סלח לי אבי
כי פשעתי (אבן שושן, 1979, 2052).

עבריינין - מי שעובר עברות, חוטא, אדם
שאורח חייו כולל עבירות על בסיס קבוע;
אדם העושה פעולות נפשעות: המקשה
עצמו לְדַעַת... נקרא עבריינין (נידה יג); על
דעת המקום... אנו מתירים להתפלל עם
העבריינים (מלשון התפילה) (אבן שושן,
1979, 1866).

זָוֶן = עזיבה \ נרדפות חלקית
זָוֶן - השקיה, מעצור, מניעה, זמן שבו
משתקה ביצוע פעולה שהגיע תורה על-פי
התכנון: עזיבה גזבריו בלבד (תמורה לב);
ועד מתי העזיבה הזו? (חובות הלבבות);
עזיבה במשלוח (אבן שושן, 1979, 1916).

עזירה - בלימה, מניעת המשך
והתקדמות: פשע אם העונה עדי עזירת טל
(מלשון הפיוט); עזירה פתאומית של הרכב
(אבן שושן, 1979, 1972).

2,2 האנטינומיה

המחשבה האנושית נתנה שתי תשובות
- חיובית ושלילית - על כל אחת משתי
השאלות האלה. הצרה היא שלכל אחת
משתי התשובות נמצאו נימוקים טובים
ומשכנעים לפחות באותה מידה כמו לאחרת
- או כך לפחות חושב קאנט. הוא מכנה
מצב זה אנטינומיה, כלומר צמד משפטים
הסותרים זה את זה, שכל אחד מהם רשאי
בזכות שווה לתבוע לעצמו מעמד של אמת,
ולכן אין להכריע ביניהם. משפט אחד מכונה
תזה, והמשפט המנוגד לו מכונה אנטינומיה.
התרגום שלפנינו משתמש במונחים משפט
ומשפט שכנגד (וגם הנחה והנחה שכנגד),
אבל כאן אעדיף להשתמש במונחים
הלועזיים שנקט קאנט עצמו. (אלעזר וינריב
290: 1996) אבל כאשר אדם עושה מאמץ
רב מדי להודיע את אמונותיו, מן הראוי,
כמדומה, להטיל שמץ של ספק בכנותו.
לכן אולי אפשר להסכים עם אחד הפרשנים
האומר, שקאנט מציג את שתי העמדות של
האנטינומיה "בלב חצוי". אכן, מובן מאוד
מדוע קאנט צריך להציג הן את התזה הן את
האנטינומיה במידת השכנוע הרבה ביותר.
כעומק המבוכה שאליה נקלעה המחשבה
האנושית בגין האנטינומיות, כן גודל הישועה
בפתרון שלו. בזה מפגין קאנט טקטיקה

דומה לזו של דיקרט במתודת הספק שלו. אבל תוך כדי כך שקאנט מציג את התזה ואת האנטיטתזה בתור אמונותיו שלו, הוא גם מראה מדוע, לדעתו, הן תשובות על שאלות מדומות. התורה שלו אמורה להבהיר מדוע אין לשאול שאלות אלה, קל וחומר להשיב עליהן באמצעות התזה או האנטיטתזה. אגב, בהקדמות חסר כמעט לגמרי הנסיון להוכיח את התזה ואת האנטיטתזה (ולצורך ההיכרות עם ההוכחות אנו נזדקק לטקסט של הביקורת). (אלעזר וינריב 1992: 1996)

האנטינומיה כל מה שדיברנו עליו עד כה הם יחסי ההבדל בין המשמעויות של מילים. וקראנו להבדל זה ניגוד בתנאי שהמילים נמצאות בשדה סמנטי אחד, כי אין טעם בניסיון להגדיר קשר בין שתי מילים שכל אחת מהן שייכת לשדה סמנטי אחר. מכיוון שאין ביניהם קשר במקור, אמרנו שאם שני משפטים דומים במשמעותם, אז הם נמצאים ביחסי סימטריה, ואם אחד עוקב אחריו, אז הקשר ביניהם הוא בעל כורחה. ואמרנו שמילים נרדפות והארה הם שני יחסים בין מילים. במקרים בעלי משמעות דומה, המילים נמצאות במצב של נרדפות או אי בהירות, והמשפטים במצב של סימטריה או השלכה. כעת, מונחי האנטונים השונים מתייחסים למשמעויות השונות של המילים, ולא לדמיון שלהן. אבל אם שני משפטים סותרים זה את זה, אז היחס ביניהם הוא של סתירה, וכל משפט סותר את השני. שימו לב שאנחנו אומרים "סותר" ולא "סותר". כי סותר. זה משפט סותר מבחינה פנימית,

כלומר סותר את עצמו, כמו שמי שרווק הוא זה שאינו נשוי. יש להגדיר ולהגביל את משמעות המונח למה שהוא מציין רק כדי לא לגרום לבלבול. (محمد علي 128: 127)

1) קשר בין שני סעיפים מתגבש מצב עניינים שבין שני סעיפים. בניגוד לזה שבמשפט המשנה השני נוסח עובדות, אבל לא מספיק. (امجد سامي: 2013: 206)

דוגמאות

- 1- חף מפשע אנאשם
חף מפשע: מי שלא ביצע עבירה פלילית (רוביק רוזנטל, 2005, 367).
- נאשם: מי שנתבע לדין באשמת עבירה (אבן שושן, 1979, 1603).
- 2- שיחרור × מאסר
שיחרור: מתן חופש (אבן שושן, 1979, 266).
- מאסר: חבישה בבית סוהר, ישיבה בבית כלא (אבן שושן, 1979, 1200).
- 3- איחור בהגשת כתב הגנה (א) × בקשת ארכה להגשת כתב הגנה (ב).
מצב של האנטינומיה מוחלט בין שני משמעים קיים, כאשר משמעות (א) גוררת את השלילה של משמעות ב, ומשמעות ב גוררת את שלילת משמעות (א) כלומר קיומו של א מונע את קיומן של (ב).
באמצעות סמלים לוגיים אפשר לתאר זאת כך: (איחור... בקשת ארכה)
וכן:
4- הכחשה × הודאה

6-זכות × בטלנות

7-ודאות × ספק

8-קטגור × סנגור

9-אשמה × זכאות

10 - עקרון סופיות הדיון × עקרון

רציפות הדיון

11- החמרה בעונש × הקלה בעונש

2,3. ההתייחדות

ההתייחדות מציינות מעתקים הכרוכים בשינוי ברמת המדרג המושגי. מגמת השינוי נקבעת על ידי גורמים חברתיים ותרבותיים (רפאל ניר 67: 1989)

"התייחדות" מילים שימשה כל אחת מהן לציון רובד כללי של דברים, וכל אחת מהן מציינת מקרה או מקרים מיוחדים, ובכך מצמצמת את תחום הפרטים שאושרו תחילה. זאת על ידי צמצום המשמעות והקצאתה. לדבר ספציפי לאחר שמשמעותו הייתה כללית ומקיפה, כגון (צליל). שפירושו בעבר הקריאה בקול רם, אך כעת, לאחר הקצאת משמעותו, היא מעידה על המושג האלקטורלי, ובפורומים בינלאומיים היא נכנסת. התחושה שהוא תמך ואישר את ההחלטה או הפרויקט, או הצביע נגדו אם סירב ולא הסכים. מבחינת דברים או שמות, המשמעות החדשה שנגזרת מכך הופכת תחילה ספציפית ומוגבלת לחלק ממה שהיא. הוא הגדרת משמעויות של מילים וצמצום, וניתן לפרש את המפרט או הצמצום בניגוד למה שמוסבר על ידי הרחבת המשמעות,

כך שהרחבת המשמעות היא תוצאה של השמטת כמה מאפיינים מפלים של המילה, בעוד שהמפרט הוא תוצאה של הוספת כמה מאפיינים מפלים למילה, (فاتح محمد 54 : 2019) התייחדות סמנטית זה (המרת המשמעות מהמשמעות הכללית למשמעות החלקית או צמצום היקפו) וחלקם הגדירו אותו כ: הגדרת משמעויות של מילים וצמצום, ויש לה גם שמות נוספים, כפי שדר. הכללה סמנטית. (جاسم محمد 168 : 2007)

לעתים קרובות קורה בכל השפות שההתמחות של מילים שימשה, כל אחת מהן לציון מעמד כללי של דברים, ולכן כל אחד מהם מציין מקרה או מקרים מיוחדים, ובכך מצמצם את תחום הפרטים שאושר או לא. (حمدي بخيت 60 : 2007)

דוגמאות

1-המלה (מצוה) עברה מעתק של התייחדות, במקורה היא ציינה «צו מסוג כלשהו, ומכאן עברה לציון ציווי דתי. נעיר עוד, כי המלה עברה אמנם מעתק נוסף, אולם במקרה זה אין מדובר בהיכללות או בהתייחדות. כוונתנו למשמע מעשה טובי (כמו בדוגמה: «הוא עזר לשכן בעת שחלה; מעשה זה הוא מצוה גדולה». רפאל ניר 1993

2 אָשָׁם: המשמעות העיקרית של המונח אָשָׁם הוא: חטא, פשע: «אָרְצָם מְלֹאָה אָשָׁם» (ירמיה נא ה). המונח נתייחד בלשון המקרא עצמה, הפך להביע את מושג קרבן אשם: קרבן שאיש מישראל היה מביא בימי קדם לכפר על חטא שחטא: «וְהָבִיא אֵיל...»

לְאֶשֶׁם אֵל הַכֹּהֵן וְכִפֶּר עָלָיו) (ויקרא ה' יח)
(אבן שושן 1979, עמ')

2. יחסי מעתק סמנטי של המונחים

המשפטיים

למעשה מדובר בשינוי במשמעות (או בתוספת של משמעות) של מלה הרווחת בלשון, כלומר ב"מעתק סמנטי". ההבדל שבין מעתק מסוג זה לבין מעתקים אחרים הוא במוטיבאציה: שאיי לת משמע היא מעתק המתרחש בהשפעת שימוש במלה לועזית (יצחק שלזינגר: 1972: 1994)

טענות מלים בודדות בדרך הטבע גם ברגשות, שכן הדובר רוצה להביע במלה אחת את הכול. ניר מציין, כי "אמנם מעטות יחסית המלים, אשר תפקידן הבלעדי הוא להביע רגש מסוים". בדרכי התקשורת הלשונית של יהודי תימן קיימות בשימוש מלים רבות, שעברו מעתק סמנטי, ומשמעותן התרחבה, ברוב המקרים, המלה הבודדת המושמעת היא שם של אישיות מקראית מסוימת, שמשמעותה הורחבה להבעת "אדם בעל אופי מסויים". (אבשלום מזרחי 2017: 30)

2.1. סוגי המעתקים

כיצד אפשר למיין את מעתקי המשמעות על פי מספר מוגבל של קטגוריות ברורות? שאלה זו העסיקה את הסמנטיקאים, שעסקו בתיאור דיאכרוני מימי דרמשטר (1886) ובריאל (1897) ועד ימינו. ראינו, כי אין להעמיד את כל שינויי המשמעות על

ההבחנה שבין הרחבת המשמעות של סימן לשוני כלשהו לבין צמצומה. לעתים קרובות מדובר בשינוי שאינו כולל את הדנוטציה הקודמת, אך עם זאת אפשר כמעט תמיד להצביע על יחס מסוים בין המשמע הקורס למשמע החדש. לדוגמה: המלה מקטרה מציינת במקרא כלי שהיו מקטרים עליו קטררת בבית המקדש, ואילו בימינו - כלי לעישון טבק ברור, שאין להגדיר מעתק זה בהרחבה או בצמצום של המשמעות, ועם זאת קיים יימכנה משותף בין שני המשמעים יכלי המעלה עשך - לא נוכל לסקור כאן את המיונים הרבים למעתקי המשמעות, שהציעו סמנטיקאים שונים. בחרנו ללכת על פי החלוקה המרובעת של סטפן אולמן, בגלל פשטותה היחסית. עם זאת יש לזכור, כי גם חלוקה זו אין בכוחה להסביר את כל המקרים של מענקי המשמעות. אולמן מחלק את שינויי המשמעות לארבע קבוצות עיקריות, מטפורה, מטונימיה, אליפסה ואטימולוגיה עממית. שלוש הקבוצות הראשונות מכונות בשמות השאולים מן הרטוריקה הקלסית המיון של אולמן מתבסס על ההנחה, שקיימים יחסים דינמיים בין המסמנים לבין המסומנים שבלשון הבחנה זו כרוכה בתהליך אסוציאטיבי למיין או של מגע בין מסומן אחד למשנהו או בין מסומן אחד לשני. אפשר להציג את ארבע הקבוצות של המעתקים על פי ההבחנה שבין המישור שבו מצוי הקשר (מסמנים או מסומנים מצד אחד, ועל פי ההבחנה שבין סוג הקשר דמיון או מגען מן הצד האחר המיון של

[/com.fridmanwork.www//:https
terms-legal](https://www.fridmanwork.com/terms-legal)

גזוז : (לגראס או חשיש) מטפורה לגנוב
(אבן שושן, 1979, 323).

תחום הטהרה : יצא נקי (רוביק רוזנטל,
2005, 411).

תחום בעלי החיים : לְיָתֵן פֶּשַׁע (רוביק
רוזנטל, 2005, 489).

תחום הבקטריה והמחלות : נִמַּק בְּפִלָּא
(רוביק רוזנטל, 2005, 624) - משפח (אבן
שושן, 1979, 1572).

תחום הבנקאות : קָנָה בְּמִשְׁיכָה (רוביק
רוזנטל, 2005, 786).

תחום האריגה : תְּקִירַת שְׁתֵּי וְעַרְבֵי - (רור-
ביק רוזנטל, 2005, 369).

2.1.2: מטונימיה

כדי להדגים מעתק סמנטי זה נתבונן במלה התנחלות. תחילה ציינה המלה את הפעולה (או התהליך) של ההיאחזות בקרקע ארץ ישראל. ברבות הזמן החלו להשתמש בה גם לציון היישוב עצמו – כלומר לציון התוצאה של התהליך. בייחלוקה המרובעת של סוני המעתקים, שמציע אולמן, מוגדרת המטונימיה כמעתיק, המבוסס על מגע בין המסומנים. המסמן משמש לציון מסומן חדש עליסוך קשר של מגע עם המסומן הקודם (ולא על יסוד קווי דמיון כלשהם ביניהם, בבמעתיק המטפורי). המגע שבין המסומנים יכול שיהיה מסוגים שונים, כגון שלם חלק, כלי - תכולה, תהליך – תוצאה, מור-חשי - מופשט, ועוד הרבה. למעשה אפשר

הסמאנטיקה הדיאכרונית במונח זה לציון מעתיק של קבע, יימעתיק מילוני (להבדיל ממעתיק זמני, חד-פעמי, לצורך קטורי סגנוני מסוים). יש המתרגמים את המונח מטאפורה לעברית באמצעות המונח השאלה; לאמור: האדם המשתמש במטאפורה, שואל מלה מסוימת משדה א ומשתמש בה בשדה ב במשמעות "מושאלתי. תרגום כזה תואם את התפיסה הרטורית סגנונית של המטאפורה, שהרי ההשאלה היא ביסודה העברה זמנית של בעלות נתינה על מנת לקבל בחזרה. אולם אם עוסקים אנו במעתיק של קבע, אין המונח "השאלה" תואם את התופעה. לפיכך נשתמש להלן במונח הלועזי (הבין-לאומי) מטאפורה. (ניר רפאל 1989: 79) אבל מטפורה איננה רק תופעה לשונית היא קשורה לחוויה. להבנה. לתפיסה ואף לפעולה, (אלי מלמד 1: אין תאריך).

דוגמאות

תחום חלקי הגוף : ידו היתה במעל , עדות מפי השמועה , נשא ידו , ידיים מוכיחות , לקח את החק לַיָּדַים , רום החק , זרועו הארוכה של החוק (רוביק רוזנטל, 2005, 389).

תחום המשפחה : אב בית דין -אב בעייה -בן הריגה -בן מוות-בן ביצוע , בר ביצוע- בר מצר -בן חילוף-בר מצווה-בר ענשים- בר פלגותא-בר תוקף-בת מצווה (רוביק רוזנטל, 2005, 1).

תחום הצמחים : פרי העץ המורעל .

להגדיר את המטונימיה על דרך השלילה כל קשר שבין מסומנים, שאינו מבוסס על ממיון, הוא בגדר מטונימיה. בעוד המטפור רה מתבטאת בהעברה מתחום אחד למשנהו (לדוגמה – אילן יוחסין העברה מן הצומח אל יחסי קרבת משפחה), הרי קשר מטונימי אינו מחייב העברה כזאת. המטונימיה היא מעתק סמנטי שבו שני המסומנים שייכים בדרך כלל לאותו התחום, לדוגמה – ציור משמש ככינוי הן לפעולה והן למוצר של פפעולה ברטוריקה הקלסית מציינת המ-טונימיה שימוש בתכונה או בפונקציה של העצם לצורך העצם עצמו. קשה לפרט את כל סוגי המגעים שהמטונימיה כוללת. בחרנו לתאר את חלקם על פי החלוקה של אולמן.

א. ציון הכלי במקום מה שכתוכו שתיתי כוסית במשמעות של ישתיתי משקה בכמות שמכילה כוסית אחת.

ב ציון היוצר במקום היצירה(קראתי את עגנון)

ג. השימוש באמצעי, במכשיר אך בכלי צציון הפעולה התוצאה גוגל פליי -! האז-נתי לתקליטבמקום האזנתי למנגינה שעל גבי התקליט ישימוש בתכונה במקום בנושא התכונה מפני שיבה תקום במשמעות מפני בעלי שיבה

.. שימוש בשמות עצם פרטיים ובש-מות עצם כלליים לציון תכונה השם נחשון הפך כינוי לאדם בעל תעוזה המוכן להיות הראשון בביצוע משימה מסוימות השם איוב מסמן איש מעונה דון ז'ואן הוא איש המחזר אחרי נשים

.. ציון החלק במקום השלם של המסור- (מן)- ערר בן מאה ראש במשמעות יעדר בן מאה כנשים'.

ז. ציון הסוג במקום הפרט הכלול בו- עוף בהוראת תרנגול

ח. ציון החומר במקום הכלי

המלה פח מציינת בצד החומר גם את הכלי העשוי מן החומר כשאנו מדברים כיום על פח אשפה מפלסטיק, אפשר להצביע על מעתק מטונימי נוסף, כשהמלה פח מציינת כלי עשוי מכל חומר שהוא, הנועד להכיל פסולת נוכל לתאר את התהליך כך –

(א) סוג של מתכת - (ב) כלי עשוי מפח - (ג) כלי לאשפה.

ייתכן שהמעונק ממשמע (א) למשמע (ג) נגרם גם על ידי אליפסה המלה פ תפסה את מקומו של הצירוף פח אשפה, לאחר שהושמט ממנו המרכיב אשפה המלה כסף מציינת בימינו שני משמעים מתכת מסוימת ואמצעי תשלום, יש להניח, שהכינוי למתכת ווא הקדום יותר, ואילו המשמע השני הת-קבל מן הראשון, מכיוון שבתקופה מסוימת ייו אמצעי התשלום עשויים מאותה המת-כת. המנע שבין המסומנים הוא אפוא חומר - מוצר, בדומה לקשר המטונימי שבין פח (חומר) לבין פח, וכלי). (ניר רפאל 1989: 43: 44)

ררחיב את ההבחנה בין מטפורה למטור-נימיה לכלל הבחנת יסוד בלשון ובספרות ככלל. מתוך דיווחים על בדיקות שנעשו ביי-לדים חולי אפזיה, הפרעה בדיבור, התברר ליאקובסון שחלקם התקשו בבחירת המילה

הנכונה, וחלקם התקשו בצירופן של מילים ממשפטים. מכאן הגיע להבחנה, שכבר הזכרנו, בין «ציר הברירה», הציר האנכי של דדיבור, «שוויון הערך» או הדמיות בין מילים נרדפות או קרובות זו לזו, שבבחירה תתוכן התקשו הילדים מן הקטגוריה הראשונה, לבין «ציר הצירוף», הציר האופקי של הדיבור, צירופן של מילים זו לזו לכלל צדף, שהיה הבעיה של הילדים מן הקטגוריה ריה השנייה. לציר האנכי קרא בשם «הציר המטפורי», ולאופקי – «הציר המטונימי». כלומר, המונחים «מטפורה» ו«מטונימיה» וורחבו על-ידו מתחבולות לשוניות מקומיות לממדים של השימוש בלשון; מכאן, בבחירה על «ציר הברירה» במילה המ-תאימה מתוך סדרת מילים דומות או שוות ערך, ומכאן, צירופן של המילים על «ציר צירוף» לכלל משפט בעל משמעות. (שמ-עון זנדבנק 52: 2002)

דוגמאות

חד-גדיא : כינוי לבית-סוהר חד-גדיא כינוי סתרים לבית סוהר (בספרות מזרח אירופה) מטונימיה את השם מבספרות מזרח אירופה) (רוביק רוזנטל, 2005, 335).

ציר המטפורה : כינוי לבית-סוהר מטונימיה את המלה מ (תצר) מקום שהוחזקו בו אסירים. ירמיהו הנביא נכלא בחצר זו-ההפוך ל כינוי לבית-סוהר (רוביק רוזנטל, 2005, 369).

פחלי המדים : כינוי לשוטרים, על פי צבעם של מדי השוטרים בישראל ובמדינות אחרות. (רוביק רוזנטל, 2005, 437).

העולם הפתוח : העולם הפתוח, כנוי לתקרת כני אדם הסיים שלא לפי המוסר המקבל בתורה - חוני הפושעים הפליליים ממנייהם, נבים, ויפנים, קלפנים, זוגות וכדומה. (אבן שושן, 1979, 2848).

ההצבעה הייתה הוגנת. (בחירה באמצעות הרמת אצבע)

כי יש לזה משמעות משפטית, והכי חשוב, זה שייך למונחים של המטונימיה אמצעי תוצאה.

2.1.3 פוליסמיה

כי תוצאה שכיחה של מעתק משמעות היא תוספת של משמע למסמן: המשמעות החדשה (משמע ב) משמשת – לאחר המע-תק – בצד המשמעות הבסיסית (משמע א). מצב כזה, שבו יש ללקסמה מסוימת יותר מסמאנטמה אחת, קרוי בשם פוליסמיה (מיוונית: פוליס = הרבה, סמיון = סימן, כלומר - ריבוי של סימונים לאותו מסמן). תופעת הפוליסמיה נפוצה בכל לשון טבעית; יש להניח, שהיא מקילה על - לשון טבעית היא שפה המתפתחת ציבור דוברי הלשון, ואינה מכבידה עליו: היא מאפשרת לאדם לאחסן בזיכרונו מספר מצומצם יחסית של לקסמות, שבהן הוא יכול להשתמש לצרכים שונים. עם זאת אפשר לטעון, כי לתופעת הפוליסמיה עלולה להיות השפעה מפריעה

על התקשורת: אם לאותה לקסמה יש מספר משמעים, עלול הדבר לגרום אי הבנה אצל הנמען, כלומר – טעות בפענוח המסר. אולם למעשה, מקרים של דו-משמעות במבע הם נדירים למדי, והסיבה לכך ברורה: ההקשר הלשוני הוא הקובע את המשמעות. לדוגמה: משמעותה של המלה הפוליסמית פרי ברורה ככל אחד מן המשפטים על-פי הסביבה ה-שונית“ שבתוכה היא בתהליך טבעי לצורכי תקשורת בתוך חברת הדוברים. היא נבדלת מלשון מלאכותית, שנועדה לשמש לצורך מסוים, כגון לשונות מחשב. (רפאל ניר 91: 1989)

פפוליסמיה היא תופעה סמנטית לק-סיקלית, שלפיה מילה אחת נושאת כמה משמעויות הנובעות זו מזו או הקשורות זו בזו בקשר סמנטי. משמעויותיהן של מילים יכולות להשתנות לאורך הזמן (סמנטיקה דיאכרונית), ובסופו של דבר שינויים אלה יכולים לגרום לכך שבנקודת זמן מסוימת למילה אחת יש יותר ממשמעות אחת. 17 במילים אחרות, הפוליסמיה היא בעיקרה תופעה סינכרונית, גם אם יש לה סיבות היסטוריות ואופן השתלשלות שאפשר לספק לו תיאור דיאכרוני. נתבונן למשל ממילה קבכה. זוהי מילה מקראית שמשמ-ויתה המקורית היא חבורה או קבוצת אנ-שים. בלשון ימינו קיבלה מילה זו משמעות נוספת – התאגדות של אנשים לשם עסק או לשם מטרה משותפת. הקשר הסמנטי בין

ממשמעויות ברור, ושתייהן חיות בלשון ימי-נו. המשמעות המקראית, העתיקה, משמשת אותנו כשאנו מדברים על הצורך החברתי ועל הפעילות החברתית של האדם (למשל, אנו אומרים על אדם שהוא איש חברה או שהוא מתרחק מחברת בני אדם), וממנה גזור הצירוף “מדעי החברה”. ואילו המשמ-עות החדשה משרתת אותנו כשאנו מדברים על חברה כגוף מסחרי, על “חברה בע”מ”, או על “חברת-גג” (קונצרן כלכלי). מילה זו היא אפוא מילה פוליסמית. (לבנת 181: 2014)

הפוליסמיה וההומונימיה הן אפוא שתי תופעות נבדלות: הפוליסמיה נגרמת בשל יינויים (במסומן) עקב תוספת של משמ-יים, ואילו ההומונימיה נגרמת בשל מקו-רות צורניים שונים ובלתי קשורים זה בזה, שאך במקרה תוצרם הוא אותו מסמן. גם ממילונים מבחינים בדרך כלל בין שתי התו-פעות. (לבנת 183: 2014)

דוגמאות

ממילה (חוק) בלשון מקרא היא במשמ-עות: דין, תקנה הנקבעת ע”י רשות עליונה והיא חובה על הכל: “וַיִּשֶׁם אֱתָהּ יוֹסֵף לְחֶק עַד-הַיּוֹם הַזֶּה” (בראשית מז, כו), בעוד חל התפתחות סמנטית עליה בעברית החדשה: תוספה קבועה ובלתי משתנה בטבע, בחיים, בחברה וכו’: חוקי התורשה. (אבן שושן 1, 1979, עמ’ 824).

המילה (רשות) יש לה משמעות בלשון

חז"ל היא : שלטון, סמכות רשמית : "הוזהירין ברשות" (אבות ב, ג) . בעוד בעברית החדשה מובנה הוא : דומה לרשת : מכסה רשות לחלון .

המילה (עַד) : מי שראה דבר או שמע על דבר ויכול לספר על כך : "אם-תַּעֲנֶה אֶת-בְּנֵי, וְאם-תִּקַּח נָשִׁים עַל-בְּנֵי--אֲיִן אִישׁ, עֲמָנוּ; רְאֵה, אֲלֵהִים עַד בְּיָנִי וּבִינְךָ" (בראשית לא, נ) , ונשאל משמעות לה אולי ההמילה הרעבית (عدة) במובן, מטלית וכ" דומה לקנוח דם הוסת : « כל אישה שיש לה וסת, דיה שעתה, והמשמשת בעדים, הרי זו כפקידה» (בידה א, א) . (יעקוב כנעני 6, 1998 עמ' 4204-4206).

2.1.4. הומונימיה.

הגדרנו את הפוליסמיה כמצב שבו יש למילה יותר ממשמעות אחת. אך כיצד נדע יי לפנינו אותה מילה ולא שתי מילים שוות? לכאורה אמת המידה אמורה להיות צורתה של המילה – דרך הכתיבה שלה ודרך הגייתה, אולם אין הדבר פשוט כלל. נתבונן, למשל, במילה מורה. משמעותה בצירוף "בן סוך רומורה" (דברים כא, יח) אינה קשורה ממילה מורה במשמעות "מלמד" או "מצ" ייע. המשמעות הראשונה נגזרת מן השורש מ'ר'י"שפירושו "מרד" . (לבנת 182: 2014).

הומונימים דקדוקיים "הומונימים" הן מלים (שתיים, שלוש או יותר) השוות

בכתיבן או בהגייתן ושונות בהוראותיהן. (נחמה ליבוביץ 118 · 1990).

המטונימיה נחשבת לתופעה שכיחה פחות מן המטפורה, אך גם לה יש חשיבות רבה להתפתחות הלשונית והיא אחד הכוחות החזקים היוצרים שינוי סמנטי. לפי מקומה בטבלה שבראשית סעיף, המטונימיה היא מעתק הנשען על סמיכות או על מגע בין מסומנים. כלומר, בניגוד למטפורה, אין מדובר כאן בקישור בין מסומנים רחוקים, אלא במסומנים שיש ביניהם קרבה מראש. ממעתק המטונימי הוא אפוא מעתק מצומצם המוגבל לאותו שדה סמנטי, או לידע על עולם המציאות המוגבל לתחום מסוים. (לבנת 213: 2014).

דוגמאות

המילה (חוקה) בלשון המקרא היא במשמעות חוק, דין, מצווה : "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת-חֻקֵּי וְאֶת-מִשְׁפָּטַי, אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּם, אֲדָם וְחַי בָּהֶם" (ויקרא יח, ה) , בעוד בעברית החדשה היא במשמעות קונסטטוציה, ששטר המדינה : "החוקה הליברלית-דמוקרטית" (דוד אוחנה, 2001, עמ' 282) .

המילה (משפט) יש לה כמה משמעויות בלשון המקרא :

- 1-דין : "וְלֹא יָמוּת הָרֹצֵחַ, עַד-עֲמִדוֹ לִפְנֵי הָעֵדָה לְמִשְׁפָּט" במדבר (לה, יב) .
- 2-פסק-דין : "וַיִּשְׁמְעוּ כָל-יִשְׂרָאֵל, אֶת-

הַמְשַׁפֵּט אֲשֶׁר יִשְׁפֹּט הַמֶּלֶךְ” (מלכים א ג, כח).

3-דין צדק: “וַיָּקֹוּ לְמִשְׁפָּט וְהָגָה מִשְׁפָּח” (ישעיהו ה, ז).

4-רשות חוקית: “לוֹ מִשְׁפָּט הַבְּכֹרָה” (דברים כא, יז).

5-חוק, ציווי: “וְאֵלֶּה, הַמְשַׁפָּטִים, אֲשֶׁר תָּשִׂים, לְפָנֶיךָ” (שמות כא, א).

6-מנהג: “כֹּה-עָשָׂה דָוִד, וְכֹה מִשְׁפָּטֵי טוֹ, כָּל-הַיָּמִים, אֲשֶׁר יָשָׁב בְּשֹׁדֵה פְּלִשְׁתִּים” (שמואל א כז, יא).

2.1.5. הומופונייה

תתפיטה המקובלת מגדירה את ההומונימיה כמצב, שבו הזדהו שתי מלים שונות הן מהבחינה הפונולוגית (כלומר – היגוין שווה) והן מהבחינה הגראפית, כלומר – הכתיב שלהן שווה). אולם אפשר לטעון, כי הביטוי הגראפי של שפה הוא גילוי משני, מעין סמל של סמל. יתר על כן, לשפות רבות בעולם אין כלל כתב; בשפות אלה – כדי לקבוע אם לפנינו הומונימיה, יהיה עלינו להסתמך, על ההיגוי בלבד. לכן יש הטוענים כי היגוי שווה של שתי מלים הוא ננאי הכרחי וגם מספיק כדי לקבוע שמדובר בר הומונימיה. במלים אחרות הומונימיה מתבטאת בהומופונייה, ואין צורך שתבטא גם בהומוגראפיה. ההומופונייה היא זהות בצליל, ואילו ההומוגראפיה – זהות בכתיב (רפאל ניר 99: 1989).

המונח הומופונייה משמש בדפים אלו אך

ורק במובן של מוזיקה בקול אחד או חלק, להבדיל מפוליופניה ומוזיקה עם אקורדים במספר קולות או חלקים. החומר למחקר האבולוציוני של הומופונייה הושלם. אנו ווצאים זאת בשירים הפשוטים של הציירים וורים והאדם הפרימיטיבי, בלחנים עתיקים ובימי הביניים, בשירי עם ובריקודים, במוזיקה מודרנית עד זמננו, שכן יצירותיהם של כל המלחינים הגדולים מכילות אינספור נגיעים, ביטויים וקטעים באחד. קול. הצורה הה שבה המוזיקה עלתה לראשונה, שורה – דת עד שעה זו. במהות ובמגמה אין הבדל בין ההומופונייה של היום לבין זו של כל העבר, בין זו של דרור-שיר לזו של באך, מוצרט, בטהובן ווגנר. אנו כאן מתמודדים עם עובדות בעלות חשיבות עליונה. הומופונייה היא הצורה האחת והיחידה המשותפת לכל מוזיקה בעבר ובהווה. הומופונייה היא אפוא הקשר האחד והיחיד המחבר את כל המוזיקה בכל הזמנים. בשום מקום מלבד ההומופונייה לא נוכל ללמוד ולגלות מקורות, עקרונות וסיבות ראשונים, האנרגיות והכוחות שמהם יוצאת המוזיקה, השלבים המתחילים של אבולוציה מתקדמת מטון טון, יחס ליחס, הרמוניה להרמוניה, בהגדרה ממה עצמית של אינהרנטיות. חוקים, בקי צור, בשום מקום אחר לא נוכל למצוא את ההסבר לטבעה המהותי של המוזיקה ושל תחושת המוזיקה הנפוצה. מכאן חשיבותה לל הומופונייה כתחום למחקר מדעי. הומו-

פוני מציגה ומאמת את העובדות שלה צצורה ייחודית ומשכנעת ביותר שכן הדור-חות שלה שוללים לחלוטין דעות קדומות אישיות ומבטלים את המשוואה האישית. האלמנט האישי של בחירה והטיה עשה ואינו נכנס למזיקה עד שקול או חלק שני היה ומתווסף לקול או חלק ראשון, כלומר עד שנוסיף קולות אחרים למנגינה נתונה. ההומופניה מגלה את העובדה הפסיכולוגית המדהימה הזו. הדיווחים שלה הם דיווחים עצמיים, כלומר, הם לא מה שאתה ואני או ששרת אלפים אחרים עשויים לחשוב, לב-חור ולהתווכח, הם מה שההומופניה עצמה בוחרת, טוענת ומדווחת. דיווחים עצמיים ללו משותפים לכולנו, הם הדיווחים הנפוצים על תחושה ותפיסה משותפת. (Julius Klausner 1909 4:5).

דוגמאות

המילה (עצירה) במשמעות כליאה : מרחק העצירה ממועד ההבחנה בעבירה (יוסף ויסמן, 2019, עמ' 53). מילה משפטית זו דומה בהגייה למילה (אצירה) שמובנה הוא אגירה, צבירה : "מן הפליטה אל האצירה, מן ההסכנה לסבל השרירותי אל העצירה" (ראיאל הירשפלד, 2011, עמ' 280).

2.1.6. הומוגרפיה

ייתא מצב, שבו לשתי מלים שונות במשמעותן יש ייצוג גראפי זהה. אם גם הביצוע

הפונטי של שתי המלים זהה, לפנינו מקרה לל הומונימיה. על-פירוב משתמשים במונח הומוגרפים לציין שתי מלים השונות במשמעיהן ובהיגוין והנכתבות בצורה_ ביחס ללשון העברית, מן הראוי להבחין בין נמוגרפיה של כתיב מנוקד לבין הומוגרפיה של כתיב חסר ניקוד. נקל לראות, יי בכתיב כי בכתיב ללא סימני ניקוד הסיכוי (או' הסיכון) למצוא הומוגרפים גדול בהרבה מאשר בכתיב המנוקד, עצם המצאת הניקוד במחצית השנייה של האלף הראשון לספירה באה למנוע מקרי הומוגרפיה. (בתקופה זו כבר לא הייתה העברית לשון מדוברת, והיגוין של חלק מהמלים נשתכח). העברית שבה נקבעת המשמעות הבסיסית באמצעות "השלד העיצורי" של המלה, אולם בכל זאת, מלים עבריות רבות נבדלות במשמעיהן, אף-על-פי שעיצוריהן צווים. במלים אחרות : גם בעברית יש לתנועות פונקציה מבחינה. אפשר לטעון, כמובן, כי במרבית המקרים אין ההומוגרפיה גורמת קקלות בתקשורת, אם הקורא שולט בעבר-רית. חזקה עליו שיוכל להיעזר בהקשר, כדי להחליט באיזו מלה לבחור, כך שתתאים למשמעות המכוונת של ההקשר המצומצם והרחב. הרי בדרך זו יפותר" המאזין או הקורא גם מקרים של פוליסמיה... ואכן, כך הדבר במרבית המקרים; עובדה היא, שאדם השולט בעברית במידה סבירה אינו נתקל קקשיי הבנה מרובים מחמת ההומוגרפיה-

צותה» (יניי, שפה). (אבן שושן, 1979, 2207).

2- שם העצם (פֶּשַׁע) (פשע) היא מילה בעלת אותה צורה הומוגרפית של הפועל (פֶּשַׁע) (פשע).

3- שם העצם (חֶטָא) (חטא) לעומת הפועל על (חֶטָא) (חטא).

4- שם העצם (אָשַׁם) (אשם) לעומת שם התואר (אָשַׁם) (אשם).

5- שם העצם (עוֹנֵשׁ) (עונש) לעומת הבינוני פועל (עוֹנֵשׁ) (עונש).

3. שדה סמנטי

הוא קבוצה של מילים שיש להן מכנה משותף. כל המילים בשדה סמנטי מסוים ששורות בצורה כלשהי למשמעות של הנרשא הכללי של אותו שדה. יחד עם זאת, לכל מילה יש משמעות הייחודית לה. <https://org.wikipedia.m.he>

המילון שעוסק בנושא סמנטי זה מכונה הֶזְאוּרוֹס. במילון כזה המילים מסודרות לפי שדות מושגיים, כלומר מילים הקרובות זו זו מבחינה סמנטית יופיעו בסמיכות. המעין בתזאורוס לא ימצא הגדרה למילים, אבל ימצא את הסביבה הלשונית והמושגית בהן נתונות בה. הארגון הסמנטי של התזאורוס הוא מבני (סטרוקטורלי); הוא מציג את המבנה הסמנטי של הלשון, ומפרט בכל פעם קטע ממבנה זה. בעברית יצאו לאור כמה מילונים כאלה. אחד מהם הוא אוצר המילים של חיים רבין וצבי רדי. (לבנת זהר, 2014, 117).

פיה. ההומוגרפיה היא מקור לקשיי הבנה אאותם קוראים, שכשירותם בייחבת הנקראי אינה גבוהה, ואשר מידע הרקע שברשותם אינו מאפשר להם להיעזר בו לבחירת המלים המתאימותיי. היא עשויה להכביד גם במקרים שבהם הסגנון הוא טלגראפר כלומ הטקס מצטיין במידה לעומת של עודפות, כגון בקריאת מברק או בכותרת של ידיעה עיתונאית. (רפאל ניר 102: 1989). השפה העברית משתמשת בשני מונחים כדי לבטא וופעה זו. אחד מהם הוא המונח (אסמילציה), שהוא מונח מנוגד למונח (התבוללות) בשפה האנגלית, והשני הוא המונח העברי (הדמות). מה (בן שושן) המוזכר במקום זה מתייחס לדיפתונג בלבד. שהוא אחד מביטויי ססימטריה הפונטית, לפי מה שיוצג בהמשך. תהליך הדמיון הפונטטי (אסמילציה) (הדמות) נוצר כתוצאה מהרצון של הדובר לקרב את הצלילים תוך כדי דיבור לדובר במהלך תהליך הדיבור יש רצון לא לשנות את עמדת החברים ב. הניסוח ככל האפשר (محمد محمود: 276: 2021 277).

דוגמאות

1- המילה (צו) (צו), במשמעות ציווי, פקודה, הוראה: «עשוק אפרים, וצוץ משפט: פי הואיל, הלף אחר-צו» (הושע ה, יא). באותן האותיות אך האלף מנוקד בקמץ אא בפתח תבוא המילה (צו) (צו), כצורת-משנה מן הפועל ציוה בעברית של ימי הביניים) במשמעות ציוה: «הלא בציוויים

דוגמאות על השדים הסמנטיים של המונחים המשפטיים

1- שדה השפיטה	שופט-בעייה-ראיה -עד -דיון -שיפוט –נאשם-תובע
2- שדה עריכת דין	תביעה-אשמה-כתב אישום-הגנה
3- שדה המונחים הייחודיים	עורך דין-רשיון- כתב טענות
4- שדה המיקצועים	משפט עברי-אב בית דין
5- שדה העונשים	עורך דין-שופט-נוטריון-פליל-בורר
6- שדה הפשיעה	עונש –מעצר-עיכוב-מאסר - עבודות שירות
7- שדה המשטרה	פשע -עוון -עבירה –פושע-רצח
	חשוד-חקירה-טעון השגחה-מסדר זיהוי-מעוכב יציאה
	עוכב לחקירה

המסקנות

- 1 - השדים הסמנטיים של מונחים משפטיים מגוונים ורבים, ולאף אחד מהם אין יותר מונחים מהשני.
- 2 - החוקים ההלכתיים היהודיים הם הבסיס למונחים משפטיים עבריים רבים של ימינו.
- 3 - הטרמינולוגיה מסוגלת ליצירת גישה מסוימת לחקירת שפה מיוחדת ולסדר את הקטגוריות שלה. ולתאר את התופעות הסימנטיות והמורפולוגיות והפונטיות והתחביריות וכל התופעות הלנגוויסטיות האחרות של היחידות הטרימינולוגיות שהם המונחים בשפה אחת או בשפות שונות.
- 4 - המונח הוא מובן אוניברסלי, שכל דוברי השפות הבינלאומיות משתמשים בו ומגדירים אותו במשמעות מקובלת ומוסכמת.
5. לכל מילה משמעות ולכל מונח מושג .
6. אחד הסימנים הבולטים של המונח הוא הימנעות מן הנרדפות .

הביבליוגרפיה

המקורות העבריים

- 1- אבן, שושן, אהרהם, המילון החדש, הוצאת קרית-ספר בע"מ, ירושלים, 1979 .
- 1 (2017): מערכת "תהודה" 13 - שנתון האגודה-האגודה לחברה ותרבות בישראל.
- 2 - אורה, שורצולד(2002). פרקים במורפולוגיה עברית (כרכים כרך ב. יחידות: 4-6). ישראל: האוניברסיטה הפתוחה.

- 3- אורלי אלבק (2013) : מאפייני לקסיקון אחדים של הטקסט המשפטי:האקדמיה ללשון העברית.
- 4 - אירנה בוטוויניק: גלית אדם(2012) מבוא לבלשנות תאורטית. חלק ב מילים ומשפטים (מורפולוגיה ותחביר). ישראל: האוניברסיטה הפתוחה.
- 5 - אלי מלמד. (אין תאריך) : מטפורות בהדרכה האישית: הסכין הישראלי למנהיגות בית ספרית .
- 3- אליהו מוזס , מילון למונחים משפטיים, עברייאנגלי,הוצאת המחבר, , ישראי , 1986
- 6 - אלעזר וינרית (1996):עיון ב"הקדמות"של קאנט:האוניברסיטה הפתוחה.

המקורות הערביים

- 7 - احمد محمد (2008:2007): مدخل للعلوم القانونية-نظرية القانون:كلية الحقوق جامعة بنها
- 8 - احمد مختار (١٩٩٨) علم الدلالة (المجلد الخامسة). القاهرة: عالم الكتب.
- 9- امجد سامي بحري(2012):التركيب النحوي والمعنى الدلالي لوسائل التعبير عن التناقض في اللغتين الالمانية والعربية دراسة تحليلية-كلية اللغات جامعة بغداد.
- 10 - ايمان بن محمد(2017) : لغة القانون والترجمة في الجزائر-اشكالات وحلول:مركز البحث العلمي والتقني لتطوير اللغة العربية.
- 11 - بدر بن عائد (2017): محاولات بناء المعيار الدلالي في الدلالة المعجمية دراسة وصفية تحليلية- دار الجنان للنشر والتوزيع.
- 12- خميس عبد الله التميمي (2013):الرحمة بين المعجمية والدلالة السياقية في الاستعمال القرآني:كلية الاداب جامعة بغداد.
- 13 - شرارة يوسف اسحق(2022):اقسام الترادف في اللغات السامية-دراسة لغوية مقارنة: مجلة كلية الاداب/ المجلد (3) العدد141 جامعة بغداد.
- 14- محمد عبد السلام (2016):تحولات العلامة وتعدد الدلالة في بنية الفيلم السينمائي- مجلة كلية التربية الاساسية المجلد (22) العدد(93) كلية الفنون الجميلة جامعة بغداد.

המקורות האנגליים

- 15 - Aaron ,David H .(2001) .Biblical Ambiguities :Metaphor ,Semantics, and Divine Imagery .U.S.A :.Koninklijke Brill NV ,Leiden ,the Netherlands.
- 16 - Adrian Akmajian .Richard A .Demers .Ann K .Farmer .Robert M. Harnish (2001)LINGUISTICS An Introduction to Language and Communication : London ,England.

17 - Allan Durant: and Janny H.C .Leung :(2016)Language and Law A resource book for students-London and New York: Routledge .

18 - Anna Trosborg(1997): Rhetorical Strategies in Legal Language: Discourse Analysis of Statutes and legal language-Gunter Narr Verlag .

19 - Aponte Moreno, Marco (2008). Metaphors in Hugo Chavez's Political Discourse: Conceptualizing Nation, Revolution, and Opposition. Ph.D. diss., City University of New York .

20 - Aviv Porath (2021)- Innovation From Above, Below, and Behind: The Linguistics of the Hebrew Revival> Senior Project Submitted to The Division of Social Studies of Bard College. Annandale-on-Hudson, New York .

21 - Barcelona, Antonio. (2000). Metaphor and Metonymy at the crossroads. Germany: Walter de Gruyter GmbH .

Bernhard Grossfield(1985): Journal of Air Law and Commerce- Volume 50 | Issue 4 Article 10- Language and the Law .

22 - Booij, G. (2007). The Grammar of Words (Vol. Second edition). (K. Brown, E. V. Clark, A. McMahon, J. Miller, L. Milroy, Eds., & K. Malmkjaer, Trans.) New York: Biddles Ltd .

23 - David E. Pollard & Sin-wai Chan (2002): An Encyclopaedia of Translation: Chinese-English, English-Chinese-The Chinese University Press .

24 - F. R. Palmer (1981) : Semantics –Cambridge University Press .

25 - Fábregas, a., & Scalise, s. (2012). morphology from data to theories. edinburgh: cpi group .